

22 XXXIII.
1013

1662

4 4

MODERATORE SUMMO FORTUNANTE!
DE

POENIS NOBI-

LIUM ET BENE MERITO-

RUM, EX ARITHMETICA

PROPORTIONE STATUEN-

DIS,

PUBLICE FACTURUS EST VERBA

P R Æ S I D E

M. SIMON. FRIDER. FRENZE-

LIO, FAC. PHIL. ADJ.

AD OCCURRENTIA MOMENTA RESPONDENDO,

THOMAS BÖTTICHER,

Primisl. March.

AD D. XX. SEPT.

HORIS LOCOQUE SOLITIS.

Witteberga, Typis Johannis Haken, M.DC.LXII.

116.1.1.

Handwritten text, mostly illegible due to fading and bleed-through from the reverse side of the page. Some faint words like "MAGISTRUS" and "PHYSICVS" are visible.

Fragment of text from the adjacent page, including the letters "E", "N", "D", "H", "C", "M".

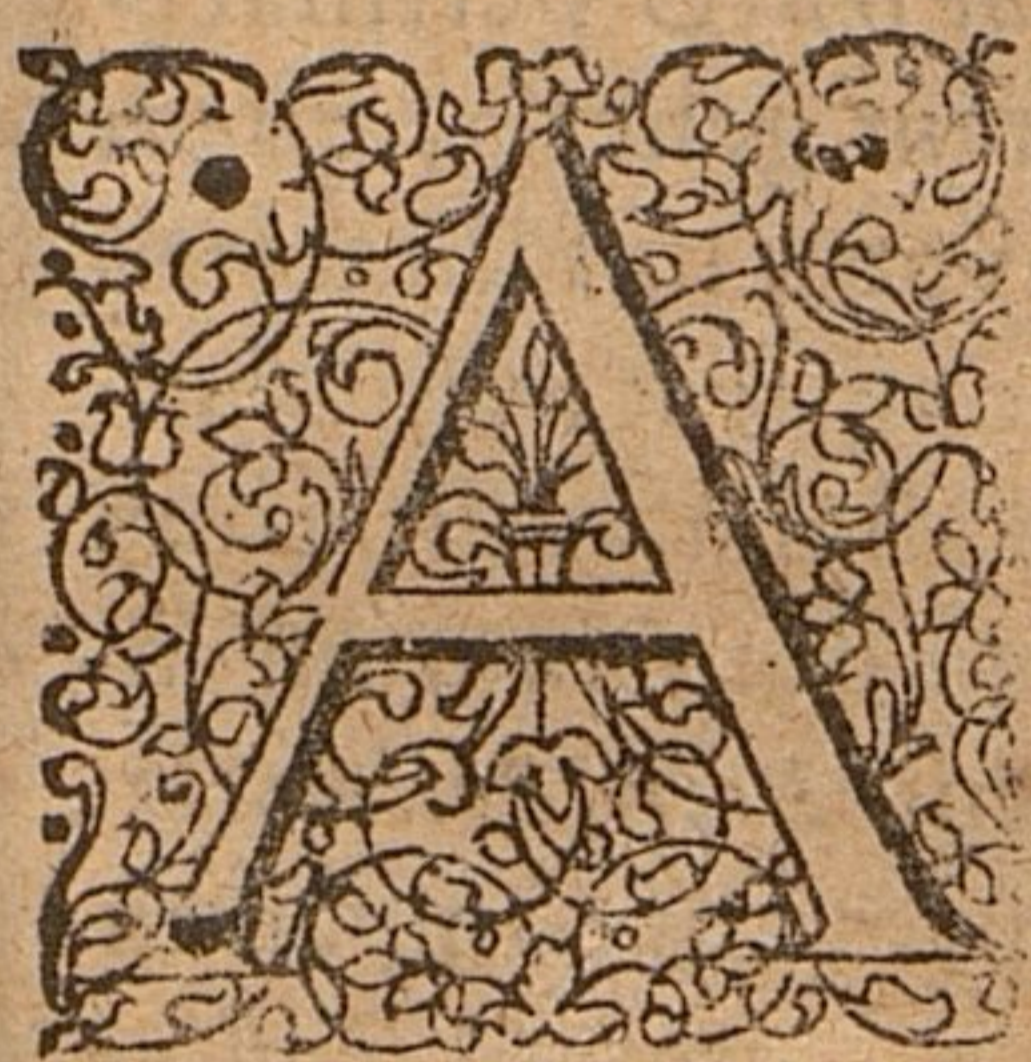

CUM PROSPERO NUMINE !

SECTIO I.
DE ADÆQVATO IRROGAN-
DARUM POENARUM SUBJECTO.

§. I.

Alius prorumpit & in lætis-
simos quosque exurgit ortus virtus,
inflammata præmiis. Post hominum
quippe genus natum pauci reperti
sunt, qui nullis præmiis propositis,
animam patriæ consecrare voluerint:
aut virtus nomen inane est, aut decus,
& pretium rectè petit experiens Vir,
fatur ipse Eloquentiæ Princeps Cicero. Nec minus fove-
tur malitia sine pœnis, & vitiorum virus longè lateque ser-
pit, nî opponantur statim, quæ viam intercludant, & repa-
gula firma ponant, majora sumpturo spatia, in corpus to-
tius ad eò Reipublicæ. Rectè itaque ad arbitrium Solonis
inferendum est, præmiis & pœnis contineri Respublicas. Ni-
si enim præmiis inflammentur boni, segniores evadunt,
nisi suppliciiis deterreantur mali, audaciores & ad majora
perpetranda scelera faciliores. Hinc augetur malitia, il-
lic evilescit virtus.

II. Et illa quidem largitur præmia virtus, quæ cum singula-
ri quodâ splendore, ac nobilitatis excellentiâ conjuncta sunt.
Cum n. nil nisi magna subeant virtutis alumni, anteponendi
sunt cæteris meritò, majorique evchendi laude. Arduum
quippe & sacrum ferè est virtutis nomen, quò pertingere,

& factis

A

dioso
ri suo
ebat,

fer/

o

M,

hit
nus.
dicta

oris,
E!

ach/
ultor.

131
& factis heroicis illustrari, non cuius patet accessus; sive n. prudentiam administrandi Rempubliam, sive notitiam gerendi feliciter bellum spectes, utrobique occurret, quod generosum referet animum, & ad quasvis res gerendas bene compositum. In quo quidem potissima nobilitatis ratio sita est, adeo, ut Poeta & Philosophi, maxime Stoici, ex sola virtute eam spectaverint.

III. Quam de re multi multa hac de re controvertunt: *Juvenalis Sat. 8.* suam hoc reddidit carmine sententiam:

*Tota licet Veteres exornent undique, ceræ
Atria, nobilitas sola est, atque unica virtus.*

Seneca perinde in *lib. de Mor. Ep. 31. 44. lib. de irâ,* & pertinaciter *lib. 2. cont. 6.* disputat contra nobilitatem generis, quam & *Hostiensis* in *cap. Venerabilis, de præben.* vocat nobilitatem stercoreis. *Galenus* in *Exhort. ad bon. art.* comparat numismati, quod in suam tantum Republ. valet, in alienam adulterium est. *Aristot. 1. polit. c. 6.* vocat nobilitatem, quæ domi tantum valet. Et quanta est nobilitas Turcarum, referente *Petro Bellon. lib. 2. observ. c. 95.* quanta fuit Romanorum nisi proprijs comparata factis? Id quod singulari laudi vertit suis Romanis *Tullius Hostilius apud Halyc. lib. 3.* quod nullam aliam in re quam virtute nobilitatem collocaverint: quæ n. non fecimus ipsi, vix ea nostra putant, *Ovid. 13. Met.* Hinc & *Poggius Florenti.* & *Platin. in lib. de nobil.* omnem nobilitatem definiunt per virtutem.

IV. Ita quidem se res habet, ut illa ipsa nobilitas, sive in propriam sive alienam redundans personam, virtute per res gestas expressam innitatur tanquam fundamento. Non propterea tamen nobilitas generis delenda penitus, cum & ipsa fundetur super virtutem parentum, quorum filii sunt quasi partes, ex mente *JCTorum.* Debet enim, recitante illa *Cicerone pro Sexto,* valere apud nos clarorum hominum de Republ. meritorum senex memoria, mortuorum quidem, sed in filiis reviviscentium. Cum enim ad exemplar nobilissimorum parentum suam illi instituunt vitam, & referunt non raro

raro pulchrè, quæ desideramus amissa in parentibus, genui-
ni a vitæ nobilitatis hæredes existunt. Quid? quod impo-
sita sit nobili loco natis, quasi necessitas, ne à majorum vir-
tute degenerent, ceu fatur *Boet. 3 conf. Philos. pro. 6.* si enim
degenerare inceperint, incipit ipsorum contra se stare nobi-
litas, claramque faciem præferre pudendis. *Juven. Sat. 8.* Ma-
jorum gloria, ait *Martius apud Salust. in Jug.* posteris quasi
lumen est, nec sinit eorum acta obscurari. Quantò vita majo-
rum præclarior, tantò horum socordia ignavior, & turpior.

V. His inductus rationibus *Plato*, duo nobilitatis
momenta asserit, aut virtutem, dignitatem, honorem Paren-
tum, aut virtutem propriam: illo considerata modo nobi-
litas, est virtus generis, pronunciante *Aristotele 3 polit. 13. 4 po-
lit. 5.* est quædam majorum claritas s. laus, veniens de meritis
parentum: hæc est gloria è propriis suboriens meritis.
Quæ si in illâ inveniatur, amabile oritur vinculum; lique-
omnium excellentissimi habendi sunt, qui tum propriis, tum
alienis inclaruere factis. Quare Philosophi nobilem dici,
tribus modis asserunt: genere, virtute, tandem utroque mó-
do, quæ est perfectissima & numeris suis absoluta nobilitas.

VI. Talia sibi vindicat præmia virtus, & eodem jure
vitia pœnas requirunt. Uti enim contingit, de plebe assur-
gere homini, & ad summum pervenire honoris culmen: ita
non minus nobiles seu genere seu virtute defleunt non-
nunquam à virtute, omne vitiorum agmen incurrentes, pœ-
nasq; ideò in se derivantes: quâ verò proportionem illæ statu-
endæ sint, num Geometricâ, habito per se respectu persona-
rum, an arithmeticâ, observatâ ante omnia ipsarum rerum,
mensurâ ac modulo, est, quod in præsentem evolvendum sus-
cepimus.

VII. Non revocabo illa omnia, quæ prolixius de
principiis actionum iniustarum, ac æqualitate facti pœnæ-
que deduximus. Hoc addere & per summam quasi extrahere,
è re esse duco, quod & hîc primariò animus peccantis, &
qualitas peccati attendendus fiet. Quod si enim peccatum
nobilis aut benè meriti parvi est præjudicij, in quo non

adeò de proposito malo licet suspicari, "condolendum est fragilitati humanæ, cujus testimonia potius, quàm affectata crimina censenda magnorum Virorum errata, judicat *Plutarch. in Cim. in pr.* Hujus rationem aperit *Aquinas c. 2. q. 73. art. ult.* Mitigationi itaque hic locus erit, si ex præsumptionibus animus convincendus; quæ semper minorem proceres in viro spectatæ probitatis & nobilitatis.

VIII. Verum postquam constitit de malitiâ peccantis, & jam evidens probatio superat præsumtionem, nulla pro viris nobilibus aut benè meritis excusatio super est. Sicut enim præsumptio cessat si à crimine abstinuerit, & honestè vixerit aliquis saltem per triennium, ita virtutum memoriam scelerum copiâ deleri necesse est. Quæ denique opponantur pœnis irrogandis res benè gestæ, quæ provinciarum benè administratarum adducatur amplitudo, quæve nobilitatis per multam annorum seriem decurrentis memoria, nihil hîc præstare adeò possunt, nec mitigare supplicia, quin potius exaggerare delicti rationem, pœnamque intendere.

SECTIO II. DE PROPORTIONIS ARITHMETICÆ IN POENIS NOBILIVM FUNDAMENTO.

§. I. Non longius hîc arcessam principia, nec per mutarum legum, quæ divinarum, quæ humanarum vagabor classes. Si humanum n. maximè attendendum judicium, momentaque, quæ ab omni sese parte ad manum dant, trahentia pensitentur, non à nostrâ mente adeò abluunt, quin potius uno consensu proportionem Arithmeticam in pœnis benè meritorum ac nobilium observandam injungunt.

II. Ita n. leges eæ non comparatæ sunt, ut se accommodent personarum dignitati, pro eoque respectu, alii hâc, alii aliam dictitent pœnam, sed facta æqualia æqualibus definiunt

finiunt suppliciiis. Accedit, quod iudicium humanum illas partes subeat, non contra ipsas adeo personas, mox in excellentiori, mox in inferiori gradu constitutas, sed contra facinorosos potius, eorumque admissa delicta. Exemplo res evadet clarior: sit nobilis, qui propriam trucidaverit uxorem, aliaque perpetraverit scelera; delicta inferant capitis poenam, quocumque demum modo exequendam: morte plectitur ignominiosam, non ut nobilis, sed ut homicida, criminumque capitalium reus. Hinc & usu introductum, ut instanti executione, dignitate priventur prius, in publico gradu positi facinorosi, eoque deponantur.

III. Plurimum v. proportionem illam arithmeticam injungit necessitas Reipublicae. Tantum n. hac impunitate laederetur ea, ut mores pravi in nimiam abirent licentiam, & quilibet meritorum a. nobilium sua suorumque majorum opponeret facta iudicio decenti: imo cum Manlio tenderet manus ad Capitolium, servatos cives, spolia hostium caesorum, dona imperatorum, coronas murales & civicas, cicatrices bello acceptas, subinde commemorante, *Livius l. 6.* aut cum Scipione Diis immortalibus sacrificatum abducat iudices, non eodem malignitatis deventum putante, ut de sua innocentiam quaeri debeat, & ratio H. S. quadragies exigi ab eo, qui ararium suo ductu & auspiciis bis millies H. S. uberius fecerit: aut cum Antipatro *Jos. l. 1. bell. Judaic. c. 8. a. Aquilio,* tacita vulnera & honestas cicatrices *Flor. Epit. 70. Cic. 5. Verr. periculosasve pugnas initas cum Byrronio Pier. Matth. lib. 4. de l'histoir. narr. 4.* pro responso objiciet, subornato interim Antonio aliquo, qui pro Aquilio, a. Cicerone, qui pro Scauro, si *Quintiliano credimus lib. 7.* facta verbis in majus extollat, de parvis magna loquendo, aut Tiberio Graccho, qui de Scipione Asiatico decretum interponat: Cum L. Cornelius Scipio die triumpho ante currum actos hostium duces in carcerem conjecerit, indignum & alienum a Majestate populi Romani videri, eodem ipsum duci. *Valer. 4. c. 1.*

A 3

IV. Pro

IV. Proin rectè majores nostri, ait *Portius Latro in orat. in Catil.* summis laudibus efferendi sunt, qui Sp. Melium, qui Gracchos, qui Manlium Capitolinum, qui Drusum, qui Saturninum fortissimos homines & Reipubl. sæpe non mediocriter opitulatos, quod devenissent in affectatæ Tyrannidis suspicionem, morte mulctandos esse putârunt. Nec Sp. Melium favor amplissimus civitatis, nec Gracchos avi sui amplissimi Viri memoria, nec Manlios celeberrima gloria Capitolii liberati, nec Druso sanctissimi sui penates, nec Saturnino jus sacrosanctæ dignitatis auxiliata est. Sp. Cassio plus nocuit suspicio concupitæ dominationis, quam profuerunt tres magnifici consulatus, ac duo speciosissimi triumphi, *Valer. 6. c. 3. Halyc. lib. 10.* Non plus factorum suorum & servati Capitolii enarratione obtinuit Manlius, quam Appius, qui cum in vincula duceretur, subinde Majorum merita in Rempubl. domi militiaeque collata concionabatur, suum infelix ergâ populum Rom. studium, quod æquandarum legum causâ, cum maximâ offensione patrum consultatu abiisset: suas leges, quibus vigentibus in vincula duceretur. *Liv. 13.* Idque patritiis familiare fuisse ex exprobatone Marij conjicere est apud *Salust. in Jug.* dum aliis, qui deliquere, vetus nobilitas, majorum fortia facta præsidio ad sunt. Quod tamen fieri non debere, Censorius Cato exemplo Quinctii docuit, quem cum dimittere potuisset respectu consulatus, quem is gesserat, atque autoritate fratris ejus Flamini, eò magis tamen puniendum statuebat, quod amplissimi honoris majestatem tam tetro facinore inquinasset, *Valer. 8. c. 1.*

V. Prætereo in præsentî damnum, quod privatis inde personis impunitate hæc nimiaque licentiâ incutitur. Cum n. solatium ex irrogandis pœnis nobilium capere debeant, & restitutionem damnorum suorum expectare juxta *Aristot. 3. Ethic. c. 5.* spe excidunt conceptâ, & ad querelas injusti judicii provocantur, nefas fore ducentes, jus torquere pro lubitu, & humilioribus tantum pœnas inferre, dimissis
superi-

superioribus. Ingeminabunt talia vel cum *Catone*, parvos fures in compedibus degere, magnos in divitiis; aut cum *Senecâ ad Lucil.* sacrilegia minuta puniri, majora in triumphis ferri: vel denique cum *Poetâ*: Censuram corvis dare veniam, vexare columbas. Et quàm tragica ideò dederit exempla omnium rerum *Magistra experientia*, adduximus in *disputat. de pœn. irrogand. ratione ex proport. arithm. sect. 2. thes. II.*

VI. Et hoc modo statuminata foret justitia commutativa fulcris suis in pœnis statuendis nobilium, æqualitasque demonstrata, quæ injustâ adæquatione delicti & pœnæ, non v. modo a. æstimatione perpessi consistit. Quid v. asserendum de illorum sententiâ, qui gravius puniēdos nobiles esse, ac spectatæ autoritatis Viros, quam ignobiles inferiorisqve cōditionis, judicāt? An forteâ hoc judicii genus emerget ex justitiâ distributivâ, quæ illatâ proportione Geometricâ, personarum habet respectum, adeò ut majora majores deceant; Quare & nobiliores majus reportabunt inde supplicium? Num v. salva adhuc arithmetica stare potest, his æquæ concessis statutis, potissimum, ac si personas hinc distingvat per accidens ac remotè, neqve illarum respectus adeò pœnæ irrogationem, quàm facti æquationem, s. diversam actionem à diverso principio profluentem, ingrediatur. Aut, cum & æquitas intendere valeat pœnas, ejus ratio his forte suberit?

VII. Itâ omninò est, ut aliæ leges pœnam remittant, aliæ intendant nobilibus, quas ut ad consensum redigant Jurisperiti, distinguere solent inter peccata vulgaria & nobilitatis, sicut delicta militaria distinguuntur à cæteris *Polyb. l. 6.* & hæc in quatuor classes digerunt: quæ dignitatem concernunt: vergunt in illa, unde dependet nobilitas; a. in dedecus & ignominiam ejusdem: a. deniqve, quæ committuntur sub prætextu dignitatis. Postrema hæc omnium maximè impropriè talia dicuntur *Arriæo disp. de proport. arithm. lib. 33.* quia eo sensu & delicta militaria dicenda essent

sent, quando sub prætextu militiæ quis raperet non sua, a. alienas invaderet uxores. Cætera v. tria leges, quando nobilibus pœnas intendunt, non excipiunt. Ubi enim major culpa, ut in sublimioribus, ibi gravior exercenda vindicta, neque quicquam facit ad diminuendam pœnam, utrum quis suam consceleret dignitatem, seu sibi noceat, sed utrum aliis, ut docet *Aristoteles 5. Ethic. 4.* Ergò quodcunque tandem contra virtutes committatur flagitium, nobilitati splendorem detrahit.

VIII. Præsto itaque sunt rationes, majorem pœnam nobilibus adjudicantes, ac plebejis. Sive n. actionã ipsam vitiosam in nobile, sive damnum, quod sibi inde & familiæ, & Reipublicæ incutitur, spectes, undiq; se offerunt momenta trahentia; *Primo* itaque nobilis magis obligatus est ad Virtutem actionumq; honestarum studium, quam ignobilis. Si quidem nobilitas est virtutis præmium, ejus nota ac tessera. Quo major itaq; est obligatio & dignitas personæ delinquentis, eò majus est ipsum delictum. Quod enim à summo Viri fit, atrocissimum est peccatum, *August. ait. Chrysost. in c. homo Christ. dist. 46. inquit. homo Christianus cadit fortiter in peccatũ propter duas causas, a. propter magnitudinem peccati, a. propter altitudinem dignitatis. Nec non Hilarius in c. Nulli fas 25. q. 1.* Majori reatu delinquit, qui potiore honore fruitur, & graviora facit vitia peccatorum sublimitas peccantium. Quod generalius protulit *Juvenalis Satyr. 8.*

Omne animi vitium, tantò conspectius in se Crimen habet, quantò major, qui peccat, habetur. Quantò majus itaque delictum, tantò major & pœna. Lex præsumit majus peccatum in Clericis & in majori dignitate constitutis. Major n. scientia firmiter parere debebat secundum virtutem agendi propositum, ut explicat *Thom. 1. 2. q. 73. art. ult.* ideoque sicut periculosiores sunt morbi contra naturam & temperiem corporis, anni a. regionis, ita graviora evadunt peccata contra scientiam & proæresin commissa, quia firma proæresis à proposito non amovetur, nisi vehementi objecto.

IX. De-

IX. Dein nobilis magis, quàm ignobilis Reip. prodesse, ejus que dignitatem amplificare & conservare tenetur: quãdò itaque illi obest, suisque flagitiis tenebras offundit, majori utique pœnâ & odio dignus. Quod *Thomas* sic proponit: augetur peccatum propter specialem repugnantiam actus peccati ad magnitudinem personæ, sicut si sacerdos fornicetur, qui castitatem vovit; princeps, qui custos ponitur justitiæ, justitiam violet. Medicus aut pharmacopola venenum misceat, actuarius falsum committat, tutor stuprum pupillæ inferat, eò iniquius agunt, quo gravius decipiunt, eò quod nemo tale quid ab eis expectasset. Hinc prudenter *Varro Ep. 27. in pr.* inquit: Malorum omnium probatur extremum, inde detrimenta suscipere, unde credebantur auxilia provenire. Exaggerat n. culpam in contrarium versa crudelitas, & majus pondus est inopina deceptio.

X. Ecquis enim à domo justitiæ injustitiam, à radice pietatis impietatem, à fonte virtutum, quem continet nobilitas, vitiorum fluvium expectaret? Quare (quod tertium momentum conficit) delicta nobilium plus exemplo nocent, quàm ignobilium, non secus ac verrucæ in facie, magis deformant corpus humanum, quàm in aliis illius partibus. Quandoquidem ut *Cicero lib. 3. de legibus* scribit: Vir magnus bis peccat, non tantum factò, sed & exemplo. Ex quo fundamento *Plato l. 9. de ll.* suam deduxit legem, quã severius advertit in liberos ac ingenuos, quàm servos, quia & accuratius, quid justitia exigat, nôrunt, & indignius dignitatem commaculant. Et rectè; cum servus, qui scit voluntatem domini, nec exequitur, pluribus excipietur verberibus; & cui multum datum est, ab eo multum repetetur, quod sacra insuper approbât oracula. Quã de re *Augustinus c. indignantur & c. ult. 32. q. 6.* tantò vult viros fœminis gravius puniri, quantò magis ad eas pertinet & virtute vincere, & exemplo regere fœminas. Nec minus *B. Gregor.* tot mortibus Prælatos dignos fore, censet, quot perditionis exempla

B

ad

ad subditos trāsmittunt. *c. precipuè. ii. 93.* Et quomodo sacerdos, ait *Chrysoſt. in c. 24. Matth. hom 5.* super omnem populum glorificatur, si benè fecerit, non solum propter suam iustitiam, sed propter omnium, quia causa est ipse iustitiæ universorum. Ita & peccans super omnes punitur, non solū propter suum peccatum, sed propter omnium.

XI. Proin ubi exemplo peccatur, exemplo quoque pœnarum opus est. Quod & sacratissimi Imperatores tum verbis, tum reipsâ confirmant ex abundantia. Sic Theodos. & Valentinianus *l. un. c. de conductoribus* hunc in modum referibunt: Gravior pœna sit constituenda in hos, qui nostri juris sunt, & nostra debent custodire mādata: quæ verba non ad plebejos a. privatæ sortis homines, sed & aulicos & in eminentiâ dignitatū positos pertinere certum est. Et ne hâc de re quispiam dubitare possit, idem imperator Theodosius ad Paulinum præfectum augustalem eandē legem, aliis tamē verbis satis perspicuis & illustribus repetit, inquit: Multo magis pœnâ digni sunt, quibus cum plurimum honoris per nostram iussionem delatum est, occulto inveniuntur in crimine. Imò Bartolus refert, Barones facientes contra statutum principis, debere magis puniri, quàm alios cives, eò quod principi magis sint devincti.

XII. Nec verbis res confecta est, sed & ipso opere præstita. Romanos sanè ad Hannibalem deficientes cives gravius quam socios punivisse, autor est *Polyb.* quod, dicente *Cicerone* in *1. Catilin.* Viri fortes acerbioribus supplicijs civem perniciosū, quàm acerbissimū hostē coercendū putent. Quod in M. Manlii supplicio demonstrârunt, licet is propemodum manus ad Capitolium tenderet, Deosque Deasque in auxilium precatus *Livius l. 6.* sic Sthenelaidas Ephorus Lacedam. disputat contra Athenienses, virtutes suas contra Medos pro totâ Græciâ jactantes: Nulla inquit, excusatio est: Benè nos gessimus pro totâ Græciâ; quin potius post quam in deterius animos flexistis, & ferrum adhuc sanguine Medorum cruentum, in Græciæ viscera adigitis, duplici pœnâ vos dignos decla-

declaratis, tum quod peccetis in patriam, tum quod ex bonis facti fitis pessimi. *Thucyd. lib. 1. sic Sveton. Gal. c. 9.* cum Baldo testatur, in regno Francia Magnates & nobiles proditionis & perfidia reos altioribus suspendi furcis; causam supplicij intensio est proditoria deceptio, quia non aliunde gravior nascitur offensa, quam à quibus minimè oportebat.

XIII. Præmitto alia clarissima experimenta, ut Julij Cæsaris, qui cum uxorem propter suspicionem habitæ cum Clodio consuetudinis abdicaret, & iniquè cum eâ agere putaretur, quod nõdum liquidis probationibus convictam egeret. : Cæterorum, inquit, mulieres, satis esse, si factò careât suâ verò debere etiã suspicione vacuâ esse. *Plutarch. in Cæs.* Quod & Livia ad Angustū repetebat: privatis quidē hominibus sufficit, nihil delinquere: principibus, ne quidē suspectis esse, licet. *Svet. in Aug.* nec multis exponam de Augusto, qui Agrippæ & Juliarum filia neptisque impudicitiam longè gravius est ultus, quam aliarum; aut de Ottone III. qui uxorem suam Mutinæ sine misericordiâ ob adulterium combusit. *Sigon. l. 7. de Ital.*

XIV. Et quid exemplis rem comprobo? ipsa adeò necessitas pœnas injungit intensiores nobilibus nonnunquam, insignioribus si notati forent criminibus, adeò ut pœna propter exemplum sit necessaria, cæteri que adeò à similibus peccatis, quæ prohiberi publicitus interest, metu cognitæ pœnæ deterreantur. *Seneca* rem totam succinctè conficit *1. de clem. c. 22.* differens: Tria spectat lex, ut aut eum, quem punit, emendet, a. pœna ejus cæteros meliores reddat, aut ut sublati malis cæteri securiores vivant.

XV. *Thomas* aliam intensiois pœnarum subjicit causam, ingratitude putat, quia omne bonum, quo aliquis magnificatur, est Dei beneficium, cui homo sit ingratus peccando. Et quantum ad hoc, cujuslibet majoritas etiam in temporalibus bonis peccatum aggravat, secundum illud *Sapient. 6.* potentes potenter tormenta patiuntur. Propterea n. parricidium & perduellio, quod crimen non nisi à subdito fit, tam severiter vindicantur, quia amicitia secundum excel-

lenti-

entiam obligat filios, & subditos ad majorem obedientiam *8. Etb. c. 7.* Nec prætereundum id intensiōis momentum, nobile flagitii reū non tantum alios, sed etiam seipsum, parentes atque majores suos lædere, contumeliâque afficere eò gravius, quò majori familia splendore donata fuit. Semel n. admittens sceleris quid in avitâ gloriâ & pœnæ vice in insulam delatus civitatem, libertatem, & dignitatem amittit de facili, ignobilis contra civitatis & libertatis amissionem tantum Sustinet.

XVI. Et si ingrediendi judiciū divinū copia nobis daretur in præsentī, graviora pondera nostræ accederent assertioni. Gravissimum est, quod habetur, mandatum *Deut. 1. 16. 17.* & evidentissimum: Ita magnum judicabis ut parvum, nec erit apud Te acceptio personarum, quia judicium DEI est. in quod *D. Luc. Osiander part. 1.* hunc in modum commentatur: Ne timeatis à facie Viri, nec metuatis offensionem potentum. Vos non estis domini legum, ut pro vestro arbitrio a. affectibus justum opprimere, & injustum tueri liceat: sed Vicarii Dei estis: quare ita facietis officium, ut aliquando Domino Deo vestro, cujus servi estis, reddere rationem possitis. Adde *Proverb. 2. 23.* aliaque. Ideò sacer codex communes ad eò omni que exceptione majores proposuit leges, ut sine discrimine sanguis ejus effundatur, qui sanguinem humanum effuderit. Judicium v. divinum nullus perrumpere mortalium debet, *Deut. 2 2. Paral. c. 9. Petr. Martin. in 1. Sam. 11. ad fin. in 1. Reg. c. 20. ad fin.* quoniam eo ipso, quo judicat judex in terris, judicatur à Deo in cœlis, ut ait *Landr. lib. 3. art. 30.* Religiosè admodum *Tullus*, licet *Horatii* absolutioni conniveret, expiandum tamen eum curavit iis lustrationibus, quibus voluntarii homicide lustrari consueverunt. Ita n. cogitabat expiare iram deorum, si quam ob inconsideratam absolutionem hausissent. *Habyc. lib. 3.*

SECTIO

SECTIO III.
DE
POENARUM NOBILIUM BENE-
QVE MERITORUM, TEM-
PERAMENTO.

§. I.

Cum itaque nullum adeo præsidium nobilibus beneq;
meritis sit ex justitiâ, alia danda ratio, quare mitius nonnun-
quam puniantur, & in ipsarum inflictione pœnarum præmi-
um nonnunquam nobilitatis, aut rerum benè gestarum,
reportent. Æquum quippe clementissimo cuique videtur, u-
ti, quemadmodum in amicitia jabet *Horatius*, cum vitiis bo-
na cõpensantur, ita & crimina, si quæ commissa, donentur
pluribus meritis, donentur virtuti, ut ait *Quintil. decla. 30.* si-
cut familia Claudia Appium Xvirum Claudiorum nobilita-
ti donari petit, apud *Liv. lib. 3.* & amici Manlii, Capitolini
qverebantur: Extinctam jam esse memoriam noctis illius, qvè
penè ultima, atque æterna nomini Rom. fuerit: non obversa-
ri amplius speciem agminis Gallorum per Tarpejam rupem
scandentis: Non ipsius M. Manlii, qualem eum armatum,
plenum sudoris ac sanguinis, ipso penè Jove erepto ex hosti-
um manibus vidissent: se librisne farris gratiam servatori
patriæ relata? & quem prope cœlestem, cognomine certe
Jovi Capitolino parem fecerint, pati vinctum in carcere, in
tenebris obnoxiam carnificis arbitrio ducere animam? *Liv.*
lib. 6.

2. Hâc viâ Scaurum criminibus obrutum vetustissima
nobilitas & recens patris memoria servavit *Valer. 8. c. 1.* & A-
thenienses, qui aliàs parcendæ virtuti satis duos se præbue-
runt in Timotheo, Phocione, Miltiade, *Ælian. l. 3. c. 47.* Æs-
chylum tamen ob drama quoddam impietatis damnatū, &
jam lapidibus obruendum absolverunt, ob memoriam meri-
torum fratris Amyniæ, qui brachium in pugna Salaminense
amissum ostendebat. *Ælian. lib 5. c. 19.* Par enim esse, parentum

B 3 meri-

meritis posterum errata condonare, dicit *Joseph. 8. antiq. c. 5.*

3. Quâ de causâ faciles largiri possumus, benè meritis parcendum interdum, & præmia nobilibus decernenda & hic fore. Talia v. ea sint, quæ non in contèptû Dei, divinarûq; legum vergant, & unde Republica detrimenta & proximus damna capere possent. Æquum quidem est, ut principes, quò coguntur plus molestiæ devorare soli, nec non bene merentes plus voluptatis in recompensationem recipiant. Non rectè tamen hinc inferunt, qui voluptates ijs sequendas putant, cum detrimento subditorum aut proximorum. Nullam venationem majori cum affectu se spectâsse dicebat *Basilius Musc.* quàm cum vivis hominibus immisisset urfos *Ocerbor. in vit. Basil.* Propter delectationem tamen à peccato non excusatur magis, quàm Vitellius, qui per cadavera hostium ambulans, cum alii præ fœtore nares occluderent, nihil dixit, melius olere, quàm occisum hostem *Sveton. in Vitell. c. 10.*

4. Quicquid itaque justitia ex proportione arithmetica statuit, id æquitas temperare potest, cum nihil ipsa aliud sit, quam moderatio & benigna juris interpretatio. *Ab Aristot. l. 5. Eth. c. 10.* hunc describitur in modum: æquitas est correctio legis s. juris scripti ex eâ parte, quâ lex deficit ob suam generalitatem. Unde nominatur Græcis *ἐπιείκεια*, *ἐπιεικὴς*, ab *ἐπι*, cedo, quia is, qui æquitatis amans est, libenter cedit, & de jure suo aliquid remittit. *Ciceroni pro Cluent.* laxamentum quoddam legis, Capitolino in M. Ant. humanitas ac propemodum misericordia: Modestino æquitatis benignitas audit, quam opponit severitati & duritiei ut & *Comicus*, inquit. Nimium durus est præter æquum & bonum *Adelp. 1. sc. 1.* Et quanquam aliàs in genere æquitas pro quâcunq; legum correctione accipiatur, quo sensu *Svetonius* Claudium scribit, duritiam lenitatemque multarum legum ex æquo & bono, perinde ut afficeretur, moderatum fuisse, ut plurimum tamen accipitur in mitiorem partem, quia jus sumum summa sæpe injuria. *Cic. 1. offic.*

5. Ante omnia itaque æquitas moderatur legem & jus scriptum. Est enim quasi exceptio quædam à regula juris stricti, v. g. Lex scripta est: homicida est morte puniendus.

Ab

Ab h^{ic} lege æquitas excipit illum, qui casu aliquo hominem fortuito interfecit, ne is secundum jus strictum plectatur capite. Quid? quod æquitas legem explicet, eamq; debito modo ex mente legislatoris interpretatur: eoque sensu dicitur correctio juris scripti, cum ad non verba adeo, quam ad mentem legislatoris respiciat, & quæ generaliter dicta sunt, accommodat, apteque explicat ad casus speciales & singulares. Quo fine dicitur, defectum legis supplere, non quod legi insit vitium, & juri scripto, sed quia lex universaliter loquens non exprimit & determinat omnes circumstantias singulares, quæ circa jus scriptum accidere possunt; ideo lex dicitur deficere, non in se, sed in singularibus casibus & circumstantiis, quæ expressè non definiuntur in legibus, cum in regulis constituendis *ἡ ὅτι πλεῖον* spectentur.

6. Hunc ergo defectum supplet æquitas interpretatione & applicatione circumspectâ, ut quæque rectè & prudenter accommodentur ad suos casus juxta alias atque alias circumstantias. Rectè, ait *Aristoteles 1.5. Eth. c. 10.* casus specialis a. singularis contingit, qui in lege speciali non est definitus, tunc in locum legis s. juris scripti succedit, æquitas judicis, qui diligenter consideratis & examinatis circumstantiis omnibus unius facti, consideratâ etiam diligenter mente & voluntate legislatoris, perpensâ etiam & examinatâ sententiâ legis, eâque ad singularem illum casum a. speciale factum accommodata, ita de eo facto s. casu speciali judicat & pronunciat, quemadmodum ipse legislator, si præsens esset, fuisset judicaturus.

7. Hujus a. æquitatis causæ probabiles quædam dari possunt, ut utilitas publica, cui leges & universum jus committer se submitunt, & personarum reverentia. Unde & primitus originem traxit immunitas s. libertas Ecclesiastica, cum ut patres non facile in jus fuerint vocati. Inde & Tullius ambigebat de judicio Horatii, cum nec dimitti tuto posset, nec damnari. Invidiosum n. putabat ad jugum & infelicem arborem rapere ex medio quasi triumpho, quod tantâ accessione rem Rom. non sine præsentaneo vitæ discrimine

mine auxerat : sed nec impunitum tantum facinus dimitti poterat, ob iram deorum & detrimentum Reip. *Machiav. l. 1. disc. c. 24.*

8. Frustrà itaque est omninò *Bodinus 6. de Republ. c. ult. Goclen. in prob. Ethic.* Harmonicam prætendens proportionem ubique, cum hâc ratione præscriptis non tantum justitiæ, sed & legibus divinis & humanis adversetur. Et nescit verò distingvere inter justitiam & æquitatem, judici relinquendam; Quicquid n. ipsi negotiū facit aliquod, nō ex justitiâ sed ex æquitate proficisci, nec harmonicâ proportionem definiri posse omnia patet, cum incertis semper sint obnoxia circumstantiis, nec in remissione pœnæ tantum, sed ubi res exigit, intensione quoque consistant, dummodò non excedat modum, sicut Galeatius Sfortia coëgit colorem, leporem, quem ceperat, crudum cum pelle vorare, unde mortuus est. *Coruis vol. 6.* Id quod exemplo furti declarat in politiori suâ doctrinâ politica in genuinam methodum Aristotelis *CL. Arniseus. c. 17. de legibus p. 335, 336.* ubi demonstrat abunde unam ex harmoniâ deductam pœnam Bodinum furto præfigere non posse.

9. Et ut præter cætera *Bodinus* æque diversa peccata pro iisdem numerat, ita insuper leges cum privilegiis confundit : inveniuntur quippe in Romanorum jure privilegia quædam, in dignitate constitutis concessa, quæ sunt ordinarii juris derogationes : ideoque mirum non est, si ex utilitate quâdam pensiori à legum normâ, quæ est justitia, desciscant, utpote quod Menander manu missus & ad suos reverti jussus, jure de ipso lato declaratus fuit civis Romanus, quod & in Hostilio Mancino observatum fuit. Illa n. privilegia ex æquitate propter quandam utilitatem jus commune mitigant. Licet quædam iniquius sancita nonnunquam, ut idem probat *Arniseus laudatus l. c.* de fœminis adulteris propter infirmitatem à Capitali pœnâ eximendis. Cum tamen turpius ferè sit adulterium in muliere, ac in Viro, ex nonnullorum sententiâ.

SOLI DEO GLORIA.

Ad Politissimum
DN. RESPONDENTEM,

Amicum meum dilectum.

Est res justitiæ dignas imponere pœnas,
Pœccatis pœnas qui meruere suis.
Nobilis excludendus erit mihi tempore nullo;
Civis, qui peccat, corpore jure luat,
Prædico felicem civem, qui talia discit,
Et facienda facit; sed fugienda fugit.

Michael Wendelerus
D. & P.P.

Ad DN. BÖTTICHERUM SUUM,
Morum venustate & eruditione exi-
miâ maximè conspicuum.

BÖTTICHERE tuâ pœnas cur mente revolvis?
Ut Divę Themidos præmia lauta feras.

Hac animo deferebat facili
M. SIM. FRID. FRENZELIUS,
Fac. Phil. Adj.

Mibi JESU Præsis!

Splendidis fulgens Domus natalibus
BÖTTICHERIANA, gaude gaudia!
Nam feretur jam cedro dignissimum
Nominis tui decus per æthera,
Dum Propago, Magna Magni Spes Patris,
Ditioris ingenî vult pandere
Hactenus partas opes. Materiam
Quis negabit hance Nobilissimam?
Inde non ignobiles in posterum

Auguror fructus; *Supremus* adnuat,
Prosperè hæc cedant, cadantque prosperè!

*Politisimo Dn. BOETTICHERO, LL. Studiose
studiosissimo, Conuictori atq; Favitori suo
honorando applaudere L. M. Q. volebat,
debebat*

M. JOHANNES Peißker/
Langenbergâ Variscus.

Ad Politissimum,

DN. THOMAM BÖTTICHERUM,

Amicum suum certissimum,

A Mbit qui gnatam prece sollicitasse iuvabit
Matrem, ut surgat honos, sollicitabit onus.

Hoc, BÖTTCHERE, facis, Themidis dum dicta

Sophorum

Premittis studio perpolianda Tuo.

Sic Tuus ordo viget, sic Te tua vita beabit,

Insta pergendo, sic tuus ordo viget.

Hoc precor, hoc opto, capias seu pignus amoris,

Sum Tuus, Et si Tu vis meus esse, VALE!

*εὐνοίας καὶ φιλίας χάριν
f.*

M. JOH. SIGISM. Gerlach/

Dresdâ Misn. SS. Theol. Cultor.

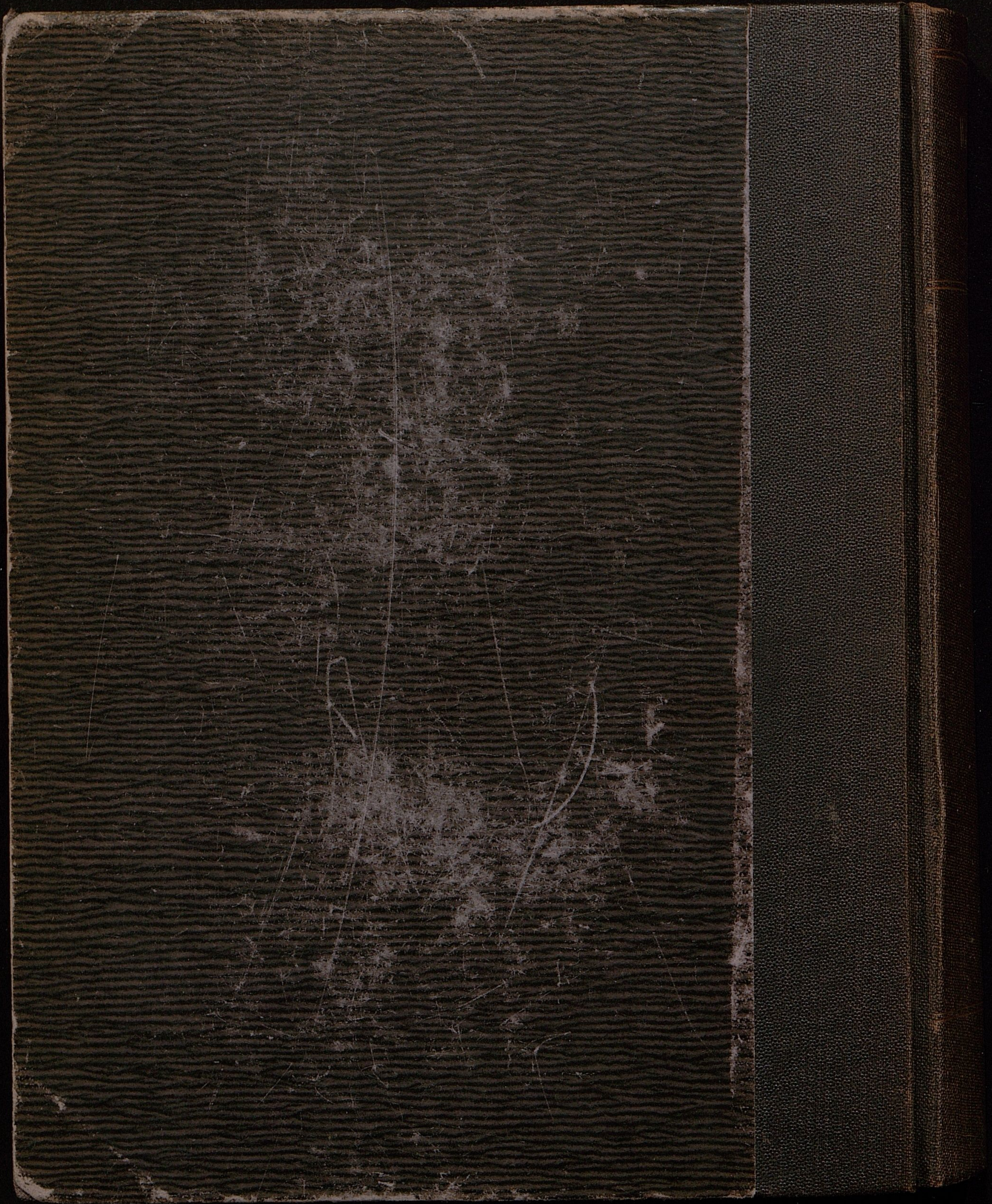
ULB Halle
005 122 49X

3

V.17

22 XXXIII.
1013

1662

4 4

MODERATORE SUMMO FORTUNANTE!

DE

POENIS NOBI-

LIUM ET BENE MERITO-

RUM, EX ARITHMETICA

PROPORTIONE STATUEN-

DIS,

PUBLICE FACTURUS EST VERBA

PRÆSIDE

M. SIMON. FRIDER. FRENZE-

LIO, FAC. PHIL. ADJ.

AD OCCURRENTIA MOMENTA RESPONDENDO,

THOMAS BÖTTICHER,

Primisl. March.

AD D. XX. SEPT.

HORIS LOCOQUE SOLITIS.

Wittebergæ, Typis Johannis Haken, M.DC.LXII.

